

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K otázce zániku povinnosti nést náklady za ustanoveného obhájce ve světle současné judikatury

Byl-li obžalovaný pravomocně uznán vinným, je povinen k náhradě nákladů trestního řízení. O povinnosti nést náklady trestního řízení přitom rozhoduje, zpravidla po právní moci rozsudku, kterým byl obžalovaný uznán vinným, předseda senátu (respektive v praxi častěji vyšší soudní úředník nebo asistent soudce[1]). Citelnou finanční zátěž pro odsouzeného přitom představuje zejména náhrada nákladů za odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci, popř. náhrada nákladů za odměnu a hotové výdaje uhrazené zmocněnci (ať už ustanovenému, nebo zvolenému na plnou moc v případě, že poškozený má podle § 51a odst. 2 tr. řádu nárok na bezplatnou obhajobu).

Současná právní úprava stanoví, že stát může tento svůj procesní nárok uplatnit, jsou-li splněny dvě zásadní podmínky, a to existence pravomocného odsuzujícího rozsudku a existence pravomocného usnesení podle § 151 odst. 3 tr. řádu, kterým se určuje náhrada a odměna hotových výdajů ustanovenému obhájci a uhrazení této částky na účet obhájce[2].

Obhájce musí uplatnit svůj nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů nejpozději do jednoho roku ode dne, kdy se dozvěděl, že jeho povinnost obhajovat skončila tedy v zásadě od dne, kdy se dozvěděl o existenci pravomocného rozhodnutí o vině a trestu[3], jinak jeho nárok zanikne (prekluduje). Ohledně návrhu obhájce na určení odměny a náhrady hotových výdajů je soud povinen rozhodnout bez zbytečného odkladu, nejpozději do dvou měsíců od podání návrhu[4]. Odměna a náhrada hotových výdajů by pak rovněž měly být bez zbytečného odkladu, nejpozději do 30 dnů od právní moci usnesení uhrazeny[5]. V tomto ohledu se tedy zájem zákonodárce na dodržení rychlosti řízení promítá v trestním řádu poměrně zřetelně.

Ohledně vydání usnesení § 152 odst. 1 písm. b) tr. řádu však již zákonodárce žádnou další časovou podmínku v trestním řádu a ani v žádném jiném předpisu nestanoví a mohlo by se tak zdát, že toto usnesení lze (za splnění shora uvedených podmínek) vydat vlastně kdykoliv. Platí sice, že při správě placení pohledávek uvedených v § 152 odst. 1 trestního řádu se postupuje podle daňového řádu, tento však se podle § 152a tr. řádu přímo uplatní až na základě právní moci rozhodnutí podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. řádu (a v tom případě již je i možná prekluze)[6]. Dle názoru Ústavního soudu navíc nároky státu v trestním řízení nepodléhají promlčení obdobně, jako je tomu například v civilním právu[7].

V praxi přitom čas od času dochází k situacím, kdy příslušná soudní osoba, které je dána pravomoc rozhodnout ve smyslu § 152 odst. 1 písm. b) tr. řádu opomene, že jsou již dány všechny podmínky pro vydání tohoto rozhodnutí. Spis následně po delší dobu cestuje k jiným soudům, popř. leží na lhůtě a při kontrole spisu po mnoha letech od okamžiku, kdy již byla uhrazena odměna a náhrada hotových výdajů ustanovenému obhájci, vyjde najevo, že kupříkladu usnesení ve smyslu § 152 odst. 1 písm. b) tr. řádu, které mohlo a mělo být vydáno již v roce 2009, není vydáno ani v roce 2020.

Ponechávám stranou úvahu o tom, nakolik současný stav českého soudnictví přispívá nebo

nepřispívá k četnosti takovýchto situací, v každém případě je však třeba konstatovat, že tyto situace objektivně nastávají a je třeba na ně nabídnout uspokojivé řešení.

To do určité míry nabídl v nedávném usnesení Vrchní soud v Praze, který přichází s právním názorem, že průtahy při vydávání usnesení o povinnosti nahradit státu náklady ustanoveného obhájce rozhodnutím podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. řádu mohou mít za následek, že toto rozhodnutí již vůbec nelze vydat, neboť takové průtahy jsou závažným porušením práva na projednání věci bez zbytečných průtahů a v přiměřené lhůtě. Vrchní soud přitom nestanovuje autoritativně lhůtu, která by již byla pro vydání rozhodnutí podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. řádu nepřiměřená, pouze konstatuje, že podpůrně lze vycházet např. z 6leté prekluzivní lhůty pro vymáhání daňových pohledávek podle § 160 odst. 1 daňového řádu, počítané v tomto případě zásadně od právní moci rozhodnutí podle § 151 odst. 3 tr. řádu[8]. Základní poselství tohoto usnesení je však zřejmé – usnesení § 152 odst. 1 písm. b) tr. řádu nelze vydat bez časového omezení a je vždy třeba pečlivě zvažovat, zda průtahy v řízení mohou mít za následek, že nelze již obviněnému uložit povinnost nahradit státu náklady za jeho obhajobu, neboť by tak došlo k závažnému porušení jeho procesních, ústavně garantovaných práv. Otázka, zda by obviněný potenciálně měl nebo neměl nárok na bezplatnou obhajobu ve smyslu § 33 odst. 2 tr. řádu není přitom určující.

Judikatura jednotlivých druhů soudů ohledně naší problematiky nebyla dosud jednotná (což ostatně rovněž Vrchní soud ve zmiňovaném usnesení konstatuje)[9]. Otázkou také zůstává nakolik je názor Vrchního soudu v Praze aplikovatelný i na vydávání jiných usnesení uvedených v § 152 odst. 1 trestního řádu. Osobně se sice domnívám, že minimálně z právních vět odkazujících do ústavněprávní dimenze celé problematiky lze vycházet, de lege ferenda se však přesto jeví jako vhodné legislativně stanovit k vydávání usnesení dle § 152 odst. 1 písm. b) tr. řádu (a eventuálně i k dalším usnesením dle § 152 odst. 1 tr. řádu) lhůtu obdobně, jako je tomu v § 151 odst. 5 tr. řádu. Tato lhůta by přitom nemusela být nutně pouze pořádková, ale mohla by vést přímo k zániku nároku státu. Tím by se minimálně zmírnila ústavněprávní dilemata v hlavách rozhodujících soudních osob a vedlo by to možná také k důslednějšímu přístupu v rozhodování o povinnostech odsouzených k náhradě nákladů trestního řízení.

Mgr. Tomáš Stavrovský

e-mail: tomas.stavrovsky@centrum.cz

[1] na základě ustanovení § 36a odst. 5 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů (dále jen "zákon o soudech a soudcích"), ve spojení s ustanovením § 12 zákona č. 121/2008 Sb. o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství

[2] Což vyplývá ze systematického výkladu § 151 odst. 3 tr. řádu

[3] Počátek běhu této lhůty však může být modifikován v případě vykonání úkonů právní služby souvisejících s dovolacím řízením, ke kterým obhájce i po zániku jeho zmocnění opravňuje ustanovení § 41 odst. 5 tr. řádu (srov. R 22/2009)

[4] Zde jde ovšem o pořádkovou lhůtu, kterou v praxi navíc může být za určitých okolností poměrně obtížné dodržet, (zejména v situacích, kdy se spis nachází mimo soud, který má v této věci rozhodnout)

[5] Srov. §151 odst. 5 tr. řádu – rovněž jde pouze o pořádkovou lhůtu

[6] K pohledávkám z trestního řízení, které se od 1. 1. 2012 staly daňovými pohledávkami, viz: Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 19. prosince 2012, č. j. 4/2012-INV-M, o vymáhání pohledávek – Příloha č. 2

[7] Srov. usnesení Ústavního soudu IV. ÚS 121/12IV. ÚS 121/12, shodně též např. usnesení Vrchního v Praze ze dne 4. března 2020 sp. zn. 6 To 11/2020

[8] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. července 2020 sp. zn. 7 To 43/2020

[9] Tamtéž

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nestačí „mít systém“ aneb povinnosti veřejnoprávních původců při přechodu na atestovaný eSSL](#)
- [Výroční zpráva ÚOOÚ za rok 2025: nové regulatorní priority v oblasti ochrany osobních údajů](#)
- [Právní průvodce českou krajinou](#)
- [Sdílení elektřiny v obecních projektech, změny po 1.8.2026 a zapojení bateriových úložišť](#)
- [Jak naložit s „oznámením“ přestupku soukromých osob? A je to vlastně oznámením ve smyslu zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich?](#)
- [Systémová podjatost ve správním řízení aneb požadavek na překročení nadkritické míry rizika systémové podjatosti](#)
- [Bezpilotní systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulatorní požadavky a praktické aspekty](#)
- [Pacht závodu a zákaz přenechání věci třetí osobě](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Nepravomocné povolení stavby a změna územního plánu](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)